

SOSIAALIPOLITIIKAN VALINTAKOE 7.6.2005

(I) KYSYMYKSET PÄÄSYKOEKIRJASTA

3 kysymystä, yhteispisteet 18 (4 x 1; 1 x 2; 2 x 3; 1 x 6)

1. Selosta lyhyesti seuraavat käsitteet.

- a) Toiset mahdollisuudet (1 p.)
- b) Suhteellinen deprivatio (W.G. Runcimanin mukaan) (1 p.)
- c) Engelin laki (1 p.)
- d) Having, loving, being (1 p.)

Vastaa tiiviisti seuraavaan kysymykseen.

- e) Selvitä T.H. Marshallin kansalaisyhteiskunnan teoria ja arvioi sen ansioita ja heikkouksia (2 p.)

2.

- a) Selvitä liberalismi, reformismi ja sosialismi sosiaalipoliittisina aatesuuntauksina 1800-luvun lopun Suomessa. (3 p.)
- b) Selvitä sosiaalipolitiikan residuaalinen, ansiosidonnainen ja institutionaalinen malli. (3 p.)

3. Erittele erilaisia lähestymistapoja ”syrjäytymisen ongelmaan”. (6 p.)

(II) KIRJALLISUUSKOEEN KYSYMYSTEN ARVOSTELU

Jokainen vastaus on arvosteltu kokonaisuutena. Arvostelussa on kiinnitetty huomiota myös esitystavan selkeyteen ja johdonmukaisuuteen. Hyvä vastaus keskittyy kysymyksen kannalta olennaisiin seikkoihin – vastauksen pituus ei korvaa puutteellisia tietoja. Virheet vastauksen keskeisissä asiantiedoissa ovat vaikuttaneet alentavasti arvosteluun. Alla olevaan erittelyyn vastauksissa edellytetyistä elementeistä on merkitty kunkin vaadittavan asian jälkeen sulkuihin ko. asian käsittelystä saatava pistemäärä. Plussalla merkittyjen asioiden mainitsemisesta on saanut lisäksi neljännessä pisteen (kuitenkin siten, ettei yhden kysymyksen maksimipistemäärää ole voinut ylittää).

SIVUT, JOILTA VASTAUKSET LÖYTYVÄT:

1a) s. 375-376

1b) s. 83-84

1c) s. 49

1d) s. 12, 127

1e) s. 224

2a) s. 244-247

2b) s. 283-285

3) s. 108-116

ARVOSTELU JA PISTEYTYS

Vastauksissa edellytetyt elementit

Tehtävä 1.

1 a: Toiset mahdollisuudet

Anthony Giddensin käsite (0,25p), joka viittaa siihen, että

Elämänkaarien tullessa aikaisempaa ennustamattommiksi ja elämän muuttuessa vähemmän kohtalomaiseksi erilaiset toiset mahdollisuudet ja uudet aloitukset yleistyvät; elämässä tehtävien väärin valintojen ei siis tarvitse viedä lopulliseen umpikujaan. (0,75p)

On esitetty, että sosiaalipolitiikan tehtävänä on erilaisten ”toisten mahdollisuuksien” esille tuominen. (+)

Liittyy keskusteluun elämänpolitiikasta. (+)

1 b: Suhteellinen deprivatio (W.G. Runcimanin mukaan)

Yleisesti ottaen tilanne, jossa yksilön kulutusmahdollisuudet ja muut elinolot jäävät kauas keskimääräisestä, yhteiskunnassa yleiseksi tulleesta tasosta (+).

Ensimmäisenä käsitettä käyttäneen W. G. Runcimanin mukaan ihmiset eivät tukeudu kiinteisiin arviointiperusteisiin, vaan he vertaavat omaa tilannettaan joidenkin viiteryhmien tilanteeseen; suhteellista deprivatiota syntyy tämän mukaan silloin, kun omat asiat ovat huomattavasti huonommin kuin vertailuryhmässä. (1p)

1 c: Engelin laki

Kulutusta koskevista tiedoista tehty yleistys, jonka mukaan ravintomenojen (tai yleisemmin välttämättömyysmenojen) osuus kaikista kulutusmenoista on sitä korkeampi mitä alhaisempi on elintaso. (1p)

Lain perusajatus on se, että elintason noustessa rahaa jää yhä enemmän yli kaikkein välttämättömimmän kulutuksen ja näin valinnaisen kulutuksen osuus kasvaa. (+)

1 d: Having, lovin, being

Erik Allardtin hyvinvointia koskeva käsite-erottelu (0,25p), jonka mukaan

hyvinvointi kattaa seuraavat kolme ulottuvuutta: elintason (having), ihmisten väliset sosiaaliset suhteet (loving) ja itsensä toteuttamisen (being). (0,25p per termi)

Hyvinvointi on siis laaja käsite; sen tutkiminen ei rajoitu pelkästään aineelliseen elintason, vaan lukuun on otettava myös kaksi muuta ulottuvuutta. Tällöin hyvinvoinnin tutkimus tulee itse asiassa melko lähelle elämäntavan tutkimusta. (+)

1 e: Selvitä T.H. Marshallin kansalaisoikeuksien teoria ja arvioi sen ansioita ja heikkouksia.

Teorian sisällön selvitys (yht. 1p):

Kansalaisoikeuksien teoria on keskittynyt yhteiskunnan arvomuutoksiin ja yleiseen demokratiakehitykseen.(+)

T. H. Marshallin mukaan kansalaisuuteen liittyy kolmenlaisia oikeuksia, jotka ovat muotoutuneet tietyssä järjestyksessä.(0,25p) Ensimmäiseksi ehtivät yksilölliset oikeudet, kun kansalaisten yhdenvertaisuus lain edessä hyväksyttiin.(0,25p) Poliittisten oikeuksien laajentuminen alkoi 1800-luvulla, vaikka yleinen ja yhtäläinen äänioikeus toteutui vasta 1900-luvulla.(0,25p) Viimeiseksi jäivät sosiaaliset oikeudet, jotka liittyvät pääasiassa vasta toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan.(0,25p)

Ansioiden ja heikkouksien arviointi (yht. 1p):

Ansiot (0,5p): sosiaalisten oikeuksien sisällyttäminen kansalaisuuden käsitteeseen; vaikka yksilölliset ja poliittiset oikeudet asettivat kansalaiset muodollisesti yhdenvertaiseen asemaan, ilman aineellisen toimeentulon turvaa ja sosiaalisia oikeuksia ne olisivat jääneet kuolleeksi kirjaimiksi. Heikkoudet (0,5p): hyvinvointivaltion synty liitetään kansalaisoikeuksien portaittaiseen laajenemiseen lähes väistämättömänä kehityskulkuna; selityksessä on kehäpäätelmän makua sillä hyvinvointivaltion syntyä selitetään oikeastaan kuvaamalla sitä toisin sanoin. Lisäksi Marshallin esittämä oikeuksien syntyjärjestyksään ei päde kaikkiin maihin. Kansalaisoikeuksien kehitys ei myöskään ole peruuttamaton tapahtumasarja, vaan vaatii jatkuvaa eri väestöryhmien harjoittamaa etujensa puolustamista.

Tehtävä 2.

2 a: Selvitä liberalismi, reformismi ja sosialismi sosiaalipoliittisina aatesuuntauksina 1800-luvun lopun Suomessa.

Liberalismi, sosialismi ja jossain mielessä niiden väliin sijoittuva reformismi olivat ne kolme sosiaalipoliittista aatesuuntaa, jotka 1800-luvun lopulla alkoivat suomalaisessa yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa selvästi erottua toisistaan.(+)

Liberalismin pääpiirteiden selvitys (yht. 1p):

Ajoi kansalaisvapauksien laajentamista ja yksityisyritteliäisyyttä ja vastusti valtiovallan harjoittamaa elinkeinoelämän holhousta.(0,5p) Läpimurtonsa vuosikymmeninä historiallisesti edistyksellinen rooli: tavoitteina mm. vapaamielinen koulutus, kansanvalistus, tasa-arvo, poliittinen demokratia, elintason kohotus, toisinaan myös sosiaaliturva.(0,25p) Vapaan kilpailun siunaukselliset vaikutukset osoittautuivat kuitenkin monessa suhteessa katteettomiksi; kävi pian ilmi, että vapaan palkkatyösuhteessa elävän työntekijän asema on kilpailukapitalismissa turvaton. Liberaalit pitivät kuitenkin kiinni valtiovallan puuttumista vastustavasta laissez faire -politiikastaan ja kieltäytyivät tunnustamasta teollistumisen aiheuttamia sosiaalisia epäkohtia. 1800-luvun lopulla liberaaleille jäi yhä selvemmin sosiaalisia uudistuksia vastustavan jarrumiehen rooli.(0,25p)

Reformismin pääpiirteiden selvitys (yht. 1p):

Lähtivät siitä että valtio on velvollinen talouspolitiikallaan ohjaamaan teollistumisen kulkua ja ennen kaikkea sosiaalipolitiikallaan suojaamaan yksilöitä teollistumisen ja rajoittamattoman kilpailun haittavaikutuksilta; korostivat siis voimakkaan valtion merkitystä; sosiaalipolitiikan harjoittaminen hahmotettiin ennen kaikkea ns. työväenkysymykseksi.(0,5p) Sosiaalipoliittisen toiminnan motiivit olivat avoimen poliittisia: tavoite oli sosialismin leviämisen ennalta ehkäisy ja yhteiskuntarauhan säilyttäminen; reformismi oli näin ollen sekoitus sosiaalista uudistusajattelua ja

yhteiskunnallista konservatismia.(0,5p) Sosiaalireformistiset aatteet tulivat Suomeen saksalaisten katederisosialistien keskuudesta ja Verein für Sozialpolitik -yhdistyksen piiristä.(+)

Sosialismin pääpiirteiden selvitys (yht. 1p):

Ihmisten hyvinvoinnin kannalta keskeisempää kuin sosiaalipolitiikka oli sosialistien mielestä yhteiskunnan taloudellinen perusta, tuotantovälineiden omistussuhteet ja eduiltaan vastakkaisten yhteiskuntaluokkien voimasuhteet. Yhteiskunnallisen edistyksen määräsi sosialistien mukaan luokkataistelun kulku ja se, voitiinko keskeiset tuotantovälineet siirtää yksityisestä omistuksesta yhteiskunnan haltuun.(0,5p) Tärkeimmän teoreetikon Karl Marxin mukaan sosiaalipolitiikan reformit eivät voineet tuoda mitään pysyvää helpotusta työläisjoukkojen elämään niin kauan kuin tuotantovälineet jäivät yksityisten käsiin.(0,25p) Suomeen sosialistiset aatteet alkoivat juurtua vasta vuosisadan vaihteen tienoilla, erityisesti kun työväenliike hylkäsi reformistiset korostukset ja omaksui sosialistisen luokkataisteluohjelman 1903. Käytännössä suomalaisten sosialistien suhtautuminen sosiaalipoliittisiin uudistuksiin ei ollut ongelmatonta; valtion harjoittaman talouden säätelyn lisääntyminen ja toteutetut reformit olivat omiaan synnyttämään revisionistisia virtauksia sosialistien keskuuteen.(0,25p)

2 b: Selvitä sosiaalipolitiikan residuaalinen, ansiosidonnainen ja institutionaalinen malli.

Toisen maailmansodan jälkeistä sosiaalipoliittisen ajattelutavan muutosta on kuvattu siirtymänä sosiaalipolitiikan residuaalisesta mallista institutionaaliseen malliin.(+) Residuaalinen ja institutionaalinen malli ovat äärityyppejä, joiden avulla varsinkin sosiaalipolitiikan ajallista muutosta on tarkasteltu.(+) Malleilla viitataan myös samanaikaisesti vaikuttaviin sosiaalipolitiikan erilaisiin arvolähtökohtiin; puhtaina malleja löytyy kuitenkin tuskin mistään.(+)

Residuaalisen mallin selvitys (yht. 1p.):

Taloudelliset markkinat nähdään hyvinvoinnin tärkeimpänä lähteenä, sosiaalipolitiikan kautta tapahtuva hyvinvoinnin jako on toissijaista; sen tehtäväksi jää vain jäännöksen, residuaalin, jakaminen.(0,75) Avun tyyppillinen muoto valikoivaa, tarveharkintaista; sosiaalipolitiikan asiakkaat eläiteiksi leimautuneita; avustukseen liittyvää valvontaa paljon.(0,25p)

Ansiosidonnaisen mallin selvitys (yht. 1p.):

Sosiaaliset etuudet määräytyvät yksilön suoritusten ja saavutusten, ennen kaikkea työansioiden mukaan; tulotaso vaikuttaa siis myös sosiaaliturvan tasoon.(0,5p) Etuuksien taso korkeampi kuin institutionaalisisessa mallissa mutta pienituloiset saavat huonomman turvan ja työssäkäymättömät malli sulkee pois piiristään.(0,5p) Työmarkkinajärjestöt ajaneet, mistä syystä kutsuttu myös korporatiivisen sosiaalipolitiikan malliksi; varsinkin Pohjoismaissa myös valtio kuitenkin osallistunut ansioperustaisen sosiaalipolitiikan kehittämiseen.(+)

Institutionaalisen mallin selvitys (yht. 1p.):

Markkinoilla tapahtuva jako nähdään monessa suunnassa epätäydelliseksi ja epäoikeudenmukaiseksi; sitä täydentämään tai suorastaan rinnalle halutaan tuoda ihmisten tarpeisiin perustuvat universaaliset, kaikille saatavissa olevat sosiaalipoliittiset järjestelyt; julkinen valta nähdään tässä keskeisenä toimeenpanijana.(0,75p) Palvelut ja etuudet halutaan laajentaa koskemaan koko väestöä ja tasoltaan kohtuullisiksi; tällainen sosiaalipolitiikka käy kuitenkin kalliiksi ja edellyttää siksi huomattavaa julkista rahoitusta.(0,25p)

Tehtävä 3.

Erittele erilaisia lähestymistapoja syrjäytymisen ongelmaan.

Syrjäytymisen määrittely (esim. Sipilän mukaan) (0,5 p.) ja käsitteen taustan, eri merkitysten ja merkitysten moninaisuuteen liittyvien ongelmien selvitys (0,5 p.)

Torjunnan ja poiston (Berglund) erottelun selvitys (yht. 1 p.): torjunnan merkitys (0,25p), poiston merkitys (0,25p), historiallinen kehitys erottelun valossa (0,25p), käsitteiden välisen suhteen käsittely (0,25p)

Syrjäytymisen rakenteellisten taustojen selvitys (yht. 1,5 p.): Silver ja 3 tapaa ymmärtää syrjäytymisen syyt (á 0,25p) sekä ajallisen muutoksen tarkastelu kyseisen erottelun valossa (0,25p); Touraine ja tieto pääomana (+); Lashin semioottinen sensitiivisyys (+); kulttuuriset rakenteet eli syrjäytyminen sukupuolittain Mannilan mukaan (0,5p); Kylmälä/Granfelt (+)
 Syrjäytymisen ymmärtämisestä ongelmien kasautumisena (1 p.); miten tilanne on kehittynyt Suomessa viime vuosikymmeninä (Heikkilä, Tuomikoski, Kortteinen)
 Yksilöllisten selviytymiskeinojen ja reagoitapojen selvitys (yht. 1,5 p.): rakenteen ja toiminnan suhteesta (0,25p); Jarvan nelijaon selvitys (1p: á 0,25p); kumouksellisten reaktioiden mahdollisuudesta (Alapuro) (0,25p); Roosin ”elämän pakkorako” (+); ala- ja vastakulttuurien näkökulman soveltamisesta syrjäytymiseen (+)
 Syrjäytyminen ja normaalius (Foucault, Bauman) (+); eksklusion ja inklusion käsitteet (+)

(III) AINEISTOKOE

KÄYTETTÄVÄ AINEISTO

Pekka Hakkarainen & Leena Metso: Huumeiden käytön uusi sukupolvi.
 Julkaisupaikka: Yhteiskuntapolitiikka 68:3 (2003), 244-256.

Pekka Hakkarainen & Leena Metso: Narkotikabrukets nya generation.
 Julkaisupaikka: Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift 20:5 (2003), 333-347.

AINEISTOA KOSKEVAT KYSYMYKSET

3 kysymystä, yhteispisteet 18 (1 x 4; 2 x 3; 1 x 8)

4. Selvitä omin sanoin huumeiden käytössä vuosina 1992–2002 tapahtunutta muutosta kuvion 1 ja taulukon 2 avulla. Keskity vastauksessasi vain olennaisimpiin väestöryhmittäisiin eroihin. (4 p.)

5.

a) Vertaile tiiviisti omin sanoin kuvioden 3a, 3c ja 3d perusteella kannabista, ekstaasia ja humalajuomista kokeilleiden osuuksia sekä ensikokeilun ajankohtaa syntymäkohorteittain. (3 p.)

b) Pohdi, missä määrin on perusteltua puhua huumeiden käytön normalisoitumisesta. (3 p.)

6. Tulkitse ns. toista huumeaaltoa nykynuorten sukupolven elämäntavan valossa ja pohdi, miten se ilmentää pääsykoekirjassa esitettyä elämäntavan kolmatta murrosta. Vertaa sitä lisäksi J. P. Roosin kuvaukseen vanhempien sukupolvien elämäntavoista. (8 p.)

AINEISTOA KOSKEVIEN KYSYMYSTEN ARVOSTELU

Yleiset periaatteet ovat samat kuin pääsykoekirjoista tehtyjen kysymysten arvostelussa (ks. edellä). Aineistoa koskevien kysymysten arvostelussa on painotettu pääsykoekirjasta laadittuja kysymyksiä enemmän omaa pohdintaa, soveltamista, vertailua ja tulkintaa. Esitystavallisesti painotettiin erityisesti sitä, että aineiston suorasta referoimisesta tai laajasta siteeraamisesta sai vähemmän pisteitä kuin jos selvitti asiat omin sanoin.

AINEISTOA KOSKEVIEN KYSYMYSTEN MALLIVASTAUKSET JA PISTEYTYS

Tehtävä 4.

Selvitä omin sanoin huumeiden käytössä vuosina 1992–2002 tapahtunutta muutosta kuvion 1 ja taulukon 2 avulla. Keskity vastauksessasi vain olennaisimpiin väestöryhmittäisiin eroihin.

Kuviossa 1 ja taulukossa 2 annettujen tietojen yleinen kuvaus (yht. 1p.):

Kuvion 1 ja taulukon 2 tiedot: Kuviossa 1 vertaillaan joskus elämässään jotain huumausainetta kokeilleiden ja viimeisen 12 kk:n aikana käyttäneiden osuuksia koko väestössä sukupuolen mukaan. Viimeisen 12 kk:n aikana tapahtunutta käyttöä kuvaavat käyrät ilmentävät huumeiden aktiivista käyttöä. (0,25 p.) Taulukossa 2 tarkastellaan kannabista joskus elämänsä aikana kokeilleiden osuuksia väestöryhmittäin. (0,25 p.)

Kuvion 1 ja taulukon 2 suhde: Väestöryhmittäinen tarkastelutapa (taulukko 2) on tarpeellinen, koska huumeiden kokeilua ja käyttöä kuvaavat luvut (kuvio 1) ovat karkea mittari huumetilanteen tarkasteluun. Koko väestön tasolla elinikäisprevalenssi voi nousta pelkästään kohorttivaikutuksen vuoksi. Taulukossa 2 on tarkasteltu vain kannabiksen käyttöä, mutta kannabiksen käyttöä kuvaavat luvut ilmentävät hyvin myös huumeiden kokonaislevinneyttä koko väestössä, koska miltei kaikki laittomia huumeita kokeilleet ovat joskus elämässä käyttäneet kannabista. Se on myös selkein ja yksiselitteisin kategoria, koska puolet muita huumeita kuin kannabista käyttäneistä eivät osanneet nimetä käyttämänsä ainetta. (0,5 p.)

Tulkinta muutoksesta kuvion 1 pohjalta (yht. 1p.):

Kokeilun ja aktiivisen käytön muutokset: Joskus elämässään kokeilleiden määrä on kasvanut vuosien 1992-2002 aikana. Viimeisen 12 kk:n aikana kokeilleiden määrä kasvoi vuosien 1992-1998 välillä, minkä jälkeen kasvukäyrässä tapahtui selvä pysähtyminen. Huumeiden kokeilussa tapahtunut kasvu on suurempaa kuin aktiivisessa käytössä tapahtunut kasvu. (0,5 p.)

Miesten ja naisten huumeiden käytön muutokset: Miesten ja naisten ero on tasaantunut huumeiden kokeilun osalta. Naisten huumeiden kokeilu on lähtenyt kasvuun 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Miesten osuus on kuitenkin edelleen suurempi sekä kokeilun että aktiivisen käytön osalta. (0,5 p.)

Tulkinta muutoksesta taulukon 2 pohjalta (yht. 2p.):

Ikäryhmittäinen vertailu (1 p.): Kannabiksen kokeilu kasvanut erityisesti 20–29 -vuotiaiden keskuudessa. Kasvua on tapahtunut myös 30–59 -vuotiaiden keskuudessa, mutta vähemmän kuin edellisessä ryhmässä, ja se selittyy osittain kohorttivaikutuksella. Kuusikymmentä vuotta täyttäneiden keskuudessa kannabiskokeilut ovat tuntemattomia. Alle 20 -vuotiaiden keskuudessa kokeilijoiden määrä kasvoi selvästi vuodesta 1992-1998, mutta vuonna 2002 jäi suunnilleen tälle tasolla. Ero saattaa kuitenkin selittyä satunnaisuudella, koska havaintojen määrä on pieni.

Muut erot (1 p.): Alue- ja asuinpaikkakunnan mukaiset erot. Käyttö on suurinta

pääkaupunkiseudulla, jossa se kasvoi vuosien 1992-1998 välillä. Tämän jälkeen kasvu pysähtyi.

Muissa yli 100 000 asukkaan kaupungeissa huumetrendi käynnistyi myöhemmin, ja ero suhteessa pääkaupunkiseutuun on kaventunut. Pienemmissä kaupungeissa ja taajamissa kasvu on ollut jatkuvaa, mutta maltillisempaa kuin suuremmilla paikkakunnilla. Maaseudulla käyttö on selvästi

pienintä, ja tilanne on pysytellyt jokseenkin muuttumattomana.

Tehtävä 5.

5 a: Vertaile tiiviisti omin sanoin kuvioiden 3a, 3c ja 3d perusteella kannabista, ekstaasia ja humalajuomista kokeilleiden osuuksia ja ensikokeilun ajankohtaa syntymäkohorteittain.

Kuvioiden 3a, 3c ja 3d selvitys (yht. 1,5 p.)

Kuvio 3a/Kannabis (0,5 p.): Uusia käyttäjiä on rekrytoitunut mukaan läpi vuosien aina 1960-luvulta lähtien, mikä kuvaa kannabiksen vakiintunutta asemaa yleisimmin käytettynä laittomana huumeena. Toisen huumeaallon nousu näkyy selvästi ensikokeilijoiden määrän lisääntymisenä 1990-luvun alusta lähtien. 1990-luvun huumeetrendi on houkutellut käyttäjiä mukaan lähes yksinomaan kahden nuorimman syntymäkohortin piiristä.

Kuvio 3c/Ekstaasi (0,5 p.): Käyttö rajautuu jokseenkin täydellisesti kahteen nuorimpaan syntymäkohorttiin. Se on uusi ”trendihuume”, jota ei ole käytetty ennen 1990-lukua. Mainintoja ensikokeilusta ilmaantuu vasta vuodesta 1994 lähtien.

Kuvio 3d/Humalajuominen (0,5 p.): Kokeilijoiden määrät ovat suurempia nuoremmissa ikäluokissa ja ensikokeilu tapahtuu näissä ikäluokissa hyvin samanaikaisesti. Tämä kuvaa alkoholin käytön tuloa hyväksyttävämmäksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kuvioiden 3a, 3c ja 3d vertailu (yht. 1,5 p.):

Kannabikseen verrattuna ekstaasin käyttö on vähäisempää ja se on alkanut myöhemmin. Humalajuominen on kannabiksen ja ekstaasin käyttöä edelleen selvästi yleisempää: valtaosa nuorimpiin ikäluokkiin kuuluvistakaan ei ole kokeillut huumeita (toisin kuin humalajuomista). Sekä kannabiksen että humalan ensikokeilua kuvaavissa käyrissä on kuitenkin huomattavissa samankaltaistumista. Ensimmäistä humalakertaa kuvaavat eri syntymäkohorttien käyrät kasvavat sitä jyrkemmin, mitä hyväksyttävämmäksi alkoholin käyttö on tullut suomalaisessa yhteiskunnassa. Kannabiksen ensikokeiluja kuvaavista käyristä on havaittavissa 1990-luvulla samankaltaista jyrkkemistendenssiä, josta voi päätellä, että kannabiksen kokeilu on saanut 1990-luvulla nuorten ikäluokkien sisällä uudenlaista kulttuurista ja sosiaalista hyväksyntää.

5 b: Pohdi, missä määrin on perusteltua puhua huumeiden käytön normalisoitumisesta.

Normalisoitumisen merkityksen pohdiskelu huumeiden käytön yhteydessä (1 p.)

Mahdollisen normalisoitumisen pohdinta suhteessa seuraaviin artikkelissa annettuihin tietoihin (yht. 2 p.): Huumeiden käytön yleisyys (kasvanut, mutta suurin osa ei käytä) (0,5 p.); huumeiden käytön painottuminen eri ikäryhmiin (käyttö ei yleistä varttuneempien ikäluokkien keskuudessa) (0,5 p.); huumeiden käytön aktiivisuus (käyttö pääasiassa kokeiluluontoista) (0,5 p.); huumeiden käytön kulttuurisen paikan muutos (huumeiden käyttö hyväksyttyä nuorisosukupolven keskuudessa) (0,5 p.). Arvioinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että vastaukset sisälsivät omaa pohdintaa (kuten kysymyksen sanamuodossa pyydettiin).

Tehtävä 6.

Tulkitse ns. toista huumeaaltoa nykynuorten sukupolven elämäntavan valossa ja pohdi, miten se ilmentää pääsykoekirjassa esitettyä elämäntavan kolmatta murrosta. Vertaa sitä lisäksi J.P. Roosin kuvaukseen vanhempien sukupolvien elämäntavoista.

Ns. toisen huumeaallon selvitys artikkelin perusteella (1 p.): käytön yleistymisen, painottumisen nuoriin ja aallon ajankohdan selvittäminen.

Nykynuorten sukupolven elämäntavan selvitys artikkelin perusteella (1 p.).

Elämäntavan kolmannen murroksen selvitys pääsykoekirjan perusteella (2 p.): Seuraavien ilmiöiden käsittelystä kustakin 0,5 p. (siten, ettei max. 2 pistettä kuitenkaan ylity): kaupungistuminen/urbaani elämäntapa; kansainvälistyminen/globalisaatio; elämäntyyli/linnat/muoti/kulutus/hedonismi;

sukupuolirooleissa ja seksuaalisuudessa tapahtuneet muutokset; perhemallien moninaistuminen; muutokset ikäryhmien välisissä suhteissa

J.P. Roosin vanhempien sukupolvien elämäntapojen kuvaus pääsykoekirjan perusteella (1p): sukupolvijaon selvitys ja sukupolvien (4 kpl) nimeäminen (0,5 p.), elämäntavan sukupolvittaisen muutoksen kuvaus (0,5 p.)

Lähtökohtana viimeisen ja laajimman aineistokysymyksen arvioinnissa oli se, että kaikissa vastauksissa oletettiin olevan edellä listattujen elementtien selvitykset, jolloin pisteitä oli koossa viisi (5). Mikäli jokin näistä kysymyksen kannalta keskeisistä asioista puuttui, pisteitä vähennettiin. Mikäli kaikki oli riittävällä kattavuudella selvitetty, arvioitiin seuraavaksi sitä, kuinka hyvin vastauksessa oli onnistuttu elementtien keskinäisten suhteiden käsittelyssä ja siihen liittyvässä omassa pohdinnassa (jolloin parhaassa tapauksessa pystyi saamaan 3 pistettä lisää).

Tarkemmin ottaen nämä mahdolliset lisäpisteet jakautuivat seuraavasti: toisen huumeaallon tulkinnasta nykysukupolven elämäntavan valossa (1 p.), sen käsittelystä miten ne liittyvät elämäntavan kolmanteen murrokseen (1 p.) sekä nykysukupolven elämäntavan suhteuttamisesta vanhempien sukupolvien elämäntapoihin (1 p.).

Erityisesti huomiota tätä arvioitaessa kiinnitettiin kokonaisuuden hallintaan, selkeään ja loogiseen tyyliin ja esitystapaan sekä (negatiivisessa mielessä) mahdollisiin asiavirheisiin.